

רמב"ם הלכות שבת פרק כא:כ

הצריך לדוק פלפלים וכיוצא בהן ליתן לתוך המאכל בשבת הרי זה כותש ביד הסכין ובקערה, אבל במכתשת חייב מפני שהוא טוחן, לפיכך אסור לבריא להתרפאות בשבת גזרה שמא ישחוק סממנין.

סוגי חולה

1. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Shulchan Aruch Orach Chaim 328:4

מכה של חלל אינה צריכה אומד, שאפילו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים לו כל שרגילים לעשות לו בחול; אבל כשיודעים ומכירים באותו חולי שממתין ואין צריך חילול, אסור לחלל עליו אע"פ שהיא מכה של חלל

An internal wound need not be evaluated [to determine whether it is a threat]; even without experts, with the patient saying nothing, we do for him all that we would normally do during the week. But when we know and recognize that it can wait, and desecration is not needed, one may not violate Shabbat for him, even though the wound is internal.

2. Rabbi Dr. Avraham Sofer Avraham (21st century Israel), Nishmat Avraham Orach Chaim 328:16

אע"פ שאב"ס במניעת הדבר הוא, כיון שהחולי יש בו סכנה, ויש בהדבר צורך קצת ורגילין לעשות לו בחול, עושין גם בשבת Even though there is no danger in withholding this, because a) there is danger in his disease and b) there is some need for this treatment, and c) it would be done on a weekday, we do it on Shabbat.

3. Rabbi Yehoshua Neuwirth (20th century Israel), Shemirat Shabbat k'Hilchatah 32:56

מותר לחולה שיש בו סכנה להשתמש בתרופות גם אם אינן הכרחיות להצלתו מהסכנה, כגון כדור להרגעת כאב הבא מן השיניים A patient who is dangerously ill may use medicine even if it is not needed to save him from danger, such as a pill for a toothache.

4. Rabbi Yisrael David Harpenes (21st century USA), Nishmat Shabbat, Volume 5 #322b

וראיתי בספר מלכים אומניך (ה:יד) דכשהכאבים עזים ביותר ובלתי נסבלים, הם קרוב לפיקוח נפש שהאדם עלול לרדת מדעתו כשנתקף בכאבים עזים, וכעין זה הבאנו לעיל בסי' רצ"ו משו"ת אמרי יושר. אבל לענ"ד זה דבר שאינו מצוי כלל (אם לא שידוע שאיש זה יש לו עצבים חלופים) ואין להתיר איסור תורה בשביל זה.

And I have seen in *Melachim Omnayich* that when the pain is especially strong and unbearable, it is close to life-threatening as one might lose his mind when struck by strong pain. We brought a similar idea earlier, from *Imrei Yosher*. But in my humble opinion, this is not found at all (unless it is known that someone has a weak nervous system), and one should not permit biblical violations for this.

5. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Mishneh Berurah 328:16

ר"ל שמכירים בבירור שלא יתגבר החולי יותר ע"י שנמתין עד הלילה במו"ש Meaning that they know clearly that the illness will not get worse by waiting until night, after Shabbat.

6. Rabbi Dr. Avraham Sofer Avraham (21st century Israel), Nishmat Avraham Orach Chaim 328:17:1

אמר לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שבכל מקרה שהוא של מחלה חריפה מסוכנת שנבהלים עליו ביום חול, חייבים לטפל ולנתח בשבת אם ניתן לעשותו מיד, גם אם ביום חול דוחים את הטיפול או את הניתוח ביום-יומיים עקב ניתוחים אחרים שהם יותר דחופים.

Rabbi Shlomo Zalman told me that in any case of quick-spreading, dangerous illness, such that we would rush treatment during the week, one must treat and operate on Shabbat if that can be done immediately – even if on a weekday this treatment or surgery might wait a day or two due to more urgent surgeries.

7. Rabbi Yosef Karo and Rabbi Moshe Isserles (16th century) Shulchan Aruch Orach Chaim 328:3

כל מכה של חלל דהיינו מהשיניים ולפנים, ושינים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת; ודוקא שנתקלקל א' מהאברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מיחושים אין נקראים מכה.

הגה: מיהו מי שחושש בשיניו ומצטער עליו להוציאו, אומר לא"י להוציאו (ב"י בשם אורחות חיים ואוסר והיתר הארוך)

Mechaber: One violates Shabbat for any internal wound, meaning from the teeth and inward, including the teeth. This is specifically where one of the internal organs has a wound or infection or the like; aches do not qualify.

Rama: But one whose teeth hurt, who has pain such that he wishes to remove a tooth, may tell a non-Jew to do it.

8. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Mishneh Berurah 328:7
וכ"ש אם חלה מקום מושב השיניים דהיינו החניכים בודאי הם בכלל מכה שבתוך חלל הגוף:
And certainly where the seat of the teeth, meaning the *chanichim*, is ill; this is included in "internal wounds".

9. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Mishneh Berurah 219:28
מכה של חלל - או שאר חולי שיש בו סכנה כגון קדחת של כל הגוף
An internal wound – or any dangerous illness, like a burning fever of the entire body.

10. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Mishneh Berurah 328:8
בצפידנא אפילו החולה והרופא אומרים א"צ לחילול אמרינן דאין בקיאין בזה כי מקובל ביד חז"ל שסכנה היא ובשאר כאב השיניים דחשיב כמכה של חלל בסתם מחללין וכשאומר הרופא או החולה שא"צ אין מחללין.
With *tzafidna*, even should the patient and doctor say there was no need to desecrate, we would say they are not expert; our sages have a tradition that this is dangerous. For other pains of the teeth, which we consider "internal wounds", we assume that we should desecrate, but should the doctor or patient say there is no need, we would not desecrate.

11. Rabbi Yosef Karo, Rabbi Moshe Isserles (16th century) Shulchan Aruch Orach Chaim 328:17
חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה, [הגה: או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו שאז אע"פ שהולך כנפל למשכב דמי], אומרים לא"י לעשות לו רפואה אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא, אפילו יש בו סכנת אבר.
ולחלל עליו ישראל באיסור דרבנן בידים:
יש מתירים אפילו אין בו סכנת אבר;
ויש אומרים שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר אין עושין;
ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר עושין בשינוי, ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שינוי;
וי"א אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורי', ודברים שאין בהם סמך למלאכה עושין אפי' אין בו סכנת אבר;
ודברי הסברא השלישית נראין.

For one who is bedridden from illness, but not endangered [Rama: Or one who is in such pain that his whole body is ill; even if he can walk, he is like one who is bedridden], we tell a non-Jew to heal him, but we would not violate biblical laws of Shabbat, even were an *eiver* endangered. As far as having a Jew violate a rabbinic prohibition:

Some permit it even without danger to an *eiver*,

Some permit violation if an *eiver* is endangered, but not otherwise;

Some permit direct violation if an *eiver* is endangered, and violation in an altered way if no *eiver* is endangered;

Some permit violation of rabbinic laws which are not tied to a biblical prohibition, regardless of danger to an *eiver*;

And the third view appears correct.

12. Rabbi Yehoshua Neuwirth (20th century Israel), cited in Nishmat Avraham, Introduction to Orach Chaim 328
ויש מקום לומר שסכנת אבר אין זו רק באבר אדם מרמ"ח אברים שבו, אלא כל חלק מסוים של גוף האדם אשר אם לא יטפלו בו כעת, יש חשש שיצא מפעולתו, גם זה נקרא בשם סכנת אבר...

And there is room to say that danger to an *eiver* is not only regarding a human *eiver* from one of the 248 *eivarim*. For any distinct component of the human body regarding which there is concern that if it were not treated now, it would cease to function, this is also called "danger to an *eiver*"...

א. בדי השולחן על קצות השלחן, קלח:ט ס"ק יח

ונראה דבכ"מ שאמרו סכנת אבר לאו דוקא סכנת ביטול האבר לגמרי, אלא אפילו הסכנה היא שהאבר ישאר חלש כל ימיו ולא יהא ראוי למלאכתו כדרך העולם, כגון שיהי' צולע על ירכו או שהיד לא תפעל כראוי, גם זה בכלל סכנת אבר, כש"כ לגבי איסור רפואה שבארנו לעיל דיש מקום לעשות סניף להיתר הא דאין אנו בקיאין בשחיקת סמנים.

ב. נשמת אברהם או"ח שכח:הקדמה, עמ' שצא, בשם ר' יהושע נויברט

ויש מקום לומר שסכנת אבר אין זו רק באבר אדם מרמ"ח איברים שבו, אלא כל חלק מסוים של גוף האדם אשר אם לא יטפלו בו כעת, יש חשש שיצא מפעולתו, גם זה נקרא בשם "סכנת אבר", כגון רחם האשה אשר מתפקידה ללדת ילדים, אם לא יטפלו בו כראוי ע"י לקיחת תרופות, קיים חשש שלא תוכל להיכנס להריון, גם זה נקרא בשם סכנת אבר.

13. Rabbi Dr. Moshe Tendler, Dr. Fred Rosner, Dental Emergencies on the Sabbath, JHCS Vol. 14

Since the jaw is an eyver and the absence of teeth interferes with its proper functioning, and since the reimplantation of those teeth would restore the proper functioning of the jaw, the traumatic avulsion of teeth represents a situation of chesron eyver.

14. Rabbi Naftali Zvi Yehudah Berlin (Netziv) (19th century Russia), Meromei Sadeh to Avodah Zarah 28a
"החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ" ... הקשה אחד מן החברים ש', דילמא הוי סכנת אבר ... ונראה לדייק מכאן דסכנת אבר אינו אלא שאינו יכול למלאות חסרונו, דאפילו עין אחת ודאי שאינו דומה לראיה דשתי עינים... אבל כשחסר לו שן אחד עדיין משתלם מלאכת הטחינה בשאר שיניו...

"One who has a toothache should not rinse them with vinegar" ... One of the students asked: Perhaps this involves danger to an *eyver*... And it appears appropriate to deduce from here that danger to an *eyver* is only where one cannot make up for the deficiency, for even [seeing with] one eye is not like seeing with two eyes... But where one is missing a tooth, he can still chew with the other teeth...

15. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Mishneh Berurah 328:102
ע"י ישראל מותר דוקא ע"י שינוי אך הח"א מסיק שם דאם א"א בשינוי מותר שלא בשינוי:
A Jew may do this in an altered way. But the Chayyei Adam concludes there that where one cannot do it in an altered way, he may do it normally.

16. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Mishneh Berurah 328:14
כל שברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה אע"פ שמ"מ צריך הוא לו ורגילין לעשות לו אין עושין אותו בשבת אלא ע"י א"י כדין צרכי חולה שאין בו סכנה

Where it is clear that withholding treatment is not dangerous, then even though one needs it, and it is normally done, one does not do it on Shabbat other than via a non-Jew. It is like the treatment of a patient who is not dangerously ill.

17. Rabbi Yechiel Michel Epstein (19th-20th century Lithuania), Aruch haShulchan Orach Chaim 328:19
מי שיש לו מיחוש בעלמא מיחוש בראש או במעיו או בלב וכיוצא בזה והוא מתחזק והולך בבריא כמו שיש חלושים מפני מיחושים שיש להם שיעול וכיוצא בזה והולכים ונוסעים ועושים כל העסקים אין להם דין חולה כלל ואסור לעשות להם רפואה אפילו ע"י א"י גזירה משום שחיקת סממנין. אך מי שיש לו מיחוש שע"ז נחלש כל גופו, ואף שמתחזק והולך אך הילוכו בכבידות ובחלישות, ודינו כנפל למשכב בחולה שאין בו סכנה.

One who has a mere ache of the head or intestines or heart or the like, and he galvanizes himself and walks as a healthy person – like people who are weak due to aches, who have a cough or the like, and they walk and travel and conduct their business – he is not considered "ill" at all, and one may not treat him, even via a non-Jew, due to the decree for grinding ingredients. But one who has an ache which weakens his whole body, and even though he strengthens himself and walks, his walking is heavy and weak, his law is like one who is bedridden, to be a person who is ill, and not endangered.

18. Rabbi Moshe Isserles (16th century Poland), Shulchan Aruch Orach Chaim 328:17
מותר לומר לא"י לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי
One may tell a non-Jew to prepare food for a minor who lacks it; a minor is as one who is ill, but not dangerously so.

19. What age?
Age of baby food Aruch haShulchan Orach Chaim 328:20, Ketzot haShulchan 134:18
Two or three years old Chazon Ish Moed 59:3, Nishmat Avraham 328:17:54 from Rabbi Shlomo Zalman
Six years old Tzitz Eliezer 8:15:12:7
Nine years old Minchat Yitzchak 1:78, Shemirat Shabbat k'Hilchatah 37:2

20. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Shulchan Aruch Orach Chaim 328:1
מי שיש לו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא, אסור לעשות לו שום רפואה, ואפ"י ע"י א"י, גזירה משום שחיקת סממנים.
One who has a mere ache, who strengthens himself and walks as one who is healthy, may not have treatment even via non-Jew, lest one grind ingredients.

א. ר' שלמה קלוגר, ספר החיים

ועוד הי' נראה לומר דאף אם נחמיר אף שהתחיל בה מבע"י, מ"מ לא אסרינן לאכול ולשתות רק בדבר שהוי רפואתו שלא ע"י בישול, רק מערבו כך ואוכלו ושותהו, בזה יש לחוש אם נתיר לו לעשותו לשם רפואה יבא אף לשחוק סממנין, אבל דבר שתיונו הוי ע"י בישול, אם כבר בישלו והכין לו מערב שבת מותר לשתות בשבת, דממה נפשך, לחוש לשחיקת סממנין אחר הבישול בזה אין לחוש שהרי דרכו לתקנו ואח"כ לבשלו, ואחר הבישול אין דרכו לעשות בו שום דבר, ולחוש לשמא ישחוק סממנין קודם הבישול למה ישחוק? אלא ודאי לבשלו היום בודאי לא יתיר שחיקה שאינו לצורך היום. ולחוש שיבא לבשלו היום זה לא שמענו מעולם דבאיסור חמור כבישול ודאי לא עבידי דטעה, בפרט שיהי' לו סימן בגופו כיון שהכין ובישלו אותו מע"ש מידע ידע דבשבת אסור לבשלו ולא יבא לבשלו בשבת.

ב. שו"ת ציץ אליעזר חלק ח סימן טו - קונ' משיבת נפש פרק טו

ולפי ההסבר האמור בדעת הרמב"ם הטור והשו"ע שיוצא לנו עפ"י ד"ה ט"ז [שכח:כח], דאסור לטפל אפי' בדרך שאין בה שחיקה, אם יש אפשרות גם לטפל דרך שחיקה], צריך להיות איפוא הדין בזמנינו שישנם רפואות כאלה לסוגי מחלות שאדם פרטי לא יוכל בשום פנים להכניס ולעשותם, דלסוג מחלה כזאת שאין תרופה לה כי אם מסוגי התרופות שאדם פרטי לא יוכל בשום פנים לעשותם דאזי מותר לו שפיר לקחתם בשבת במקום צערא בהיות שאין שייכות רפואה למחלה זאת ע"י שחיקת סמנים כלל, וא"כ לא הוי זה בכלל הגזירה.

ואפילו אם המצא ימצא סוג בני אדם של מיעוטא דמיעוטא שמחזיקים בתועלת עשיית תרופה שטעונה שחיקת סממנים גם לסוג מחלה האמורה, וגם מכינים אותה בעת לצורך, מ"מ י"ל דאפילו הכי עלינו ללכת בזה אחרי רובא דעלמא. וחילי דידי בזה ממה שראיתי בספר קרית מלך רב על הרמב"ם בפ"ב מה' שבת ה"י... ודוחק לחלק בזה בין כשלוקחים תרופה שלא שייך בה כלל שחיקת סמנים לבין כשלוקחים תרופה שכן יש בזה שחיקת סמנים אבל היא נעשית בבתי החרושת ורק אדם פרטי אינו יכול להכניס, דמאי שנא, דזיל בטר טעמא, בהיות דאצל החולה ואצל כל אדם פרטי אחר אין דרך שיבואו בזה לידי שחיקה.

וראיתי בספרים קצות השלחן ח"ז סי' קל"ד בבדי השלחן אות ז' ושו"ת עולת נח סי' ג' שדנים ג"כ לומר **שלא יהא שייך בזמן הזה גזירת סממנים**, אבל המה דנים בדרך כלל ובאים עלה מכח טעם דבטל הטעם, וממילא מעוררים מה שיש לדון דאעפ"י שבטל הטעם לא בטלה הגזירה, עיין בדבריהם באריכות. אבל לפי דברינו האמורים יוצא שבכל כהאי גוונא גם מתחילה לא גזרו.

ובאופן כללי קשה לדון להתיר בזה"ז כי רבו עוד רבו בקרב העדות השונות שמשמשים גם בתרופות ביתיות שעורכין אותן בעצמם באופן שקיים שפיר טעם הגזירה של שחיקת סממנים. ועוד זאת דהרי נותנים תרופות גם באבקות ובזה הרי אסור לערבו במים ולעשות בלילתו עבה וי"א דבדבר שאינו בר גיבול משנתן מים חייב, וכדמזהיר על כך הח"א בכלל ס"ט סעי' י"א ע"ש, וא"כ י"ל דזהו ג"כ בכלל הגזירה. באופן שלא בטל גם הטעם.

טיפול נמשכת

ג. ר' שלמה קלוגר, ספר החיים

הנה מרגלא בפומא דאינשי לומר דאם כבר התחיל לעסוק ברפואות קודם השבת מותר לו לעשותה אפילו בשבת ואם לא התחיל בחול אין לו להתחיל בשבת. והנה לא נודע מנין יצא להם זה, ונראה דלמדו זה מדין רטי' דמבואר לעיל דאסור להחזיר רטי' [שמא ימרח], ומבואר בתוס' שם ובמג"א כאן דליתן לכתחילה אסור בלאו הכי [בלי חשש מירוח] מכח שמא יבא לידי שחיקת סממנין, אך להחזיר לא שייך שחיקת סממנין, לכך אסור [רק] מכח שמא ימרח. וא"כ מוכח דהיכי דכבר הי' על מכה לא שייך חשש שחיקת סממנין רק שמא ימרח. ולפ"ז ברפואה שהוי דרך אכילה ושת' לא שייך חשש שמא ימרח, רק דאסור מכח חשש שחיקת סממנין... א"כ הכא נמי בזה להתחיל לאכול ולשתות רפואה חדשה בשבת בזה יש לחוש כיון דלא הוכנה לו מבעוד יום שמא יבוא לשחוק בשבת, אבל אם כבר התחיל בה מבע"י אז מסתמא כבר הכין לו ממש דרך רפואתו כדבעי, וליכא למיחש שיבא לידי שחיקת סממנין, וכמו שמותר לאכול ולשתות כל דבר ולא חיישינן שיבוא לידי שחיקת סממנין, ולכך הכא נמי ברפואה כל שהתחיל בה כבר מבע"י אין לחוש /שיבוא/ לידי שחיקת סממנין...

ד. שו"ע אורח חיים שכח:כז

מכה שנתרפאה, נותנין עליה רטייה, שאינה אלא כמשמרה.

ה. משנה ברורה סימן שכח ס"ק פו

כמשמרה - ולא חיישינן שיבוא לידי שחיקת סממנין ומירוח שאינו בהול כ"כ אחר שנתרפאה:

ו. שמירת שבת כהלכתה לד:יז, והערה עו

מי שחייב על פי פקודת הרופא לקחת תרופות במשך כמה ימים רצופים, ושבת ביניהם, יש המקילין לו לקחתן גם בשבת. עו: ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א דרק אם ההפסקה תגרום לו נזק, או שהרפואה היא דוקא מספר ימים רצופים אשר מוכרח להיות שבת ביניהם, כי אז יש להקל.

ז. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נג

בדבר חולה שאין בו סכנה באופן שאסור לו ליקח רפואה בשבת, והתחיל לקחת בחול כדורי רפואה שנקראו פילן שצריך ליקחם לדברי הרופא משך עשרה ימים רצופין, ואם יפסיק יום אחד לא תפעול הרפואה כלום, אם מותר ליקח בשבת.

הנה לכאורה לא מובן צד ספק ההיתר בזה, אלא דאולי מצד הפסדו הגדול בחולי זה שלא יוכל להרפא בדרך הטבע מצטער ביותר בשביל זה, שלכן אולי יתחשב כמיחוש שמצטער טובא שזוכר ברמ"א /או"ח/ שכח:יז, אבל הא אין הטעם מצד הצער אלא משום שנחלה כל גופו מצד הצער מחמת שאינו יכול לסבול הצער, ולא מצד צער בעלמא שמצטער על מה שלא יתפא, אף שזהו לאינש צער גדול אין להתיר. ואם הוא איש כזה שמחמת שלהתרפא בהפילן צריך עשרה ימים רצופין שא"א בלא שיקח גם בשבת לא יוכל להתרפא יחלה מצד זה בחולשת העצבים שקורין נערוון, שיהיה חשש להמחלה שנקרא נערוון ברעק דאן, הוא ודאי בדין מיחוש שמצטער כל גופו שיש להתיר שיקח בשינוי קצת השייך לשנות גם ברפואת לקיחת הפילן אף שלא שייך שינוי בהבליעה, שהוא כהסברא השלישית שם, ואם א"א בשינוי יש להתיר גם בלא שינוי כשיטה ראשונה שם, אבל אין מצוי אנשים כאלו ובסתם בני אדם יש לאסור.

טיפול דלא שייך ביה שחיקת סממנין

ח. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח

מב: אין מתעמלין, היינו שדורס על הגוף בכח כדי שייגע ויזיע; ואסור לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי.
מג: מותר לכפות כוס חם על הטבור ולהעלותו ולהעלות אזנים בין ביד בכלי; ולהעלות אונקלי, דהיינו תנוך שכנגד הלב שנכפף לצד פנים, שכל אחד מאלו אין עושים בסמנים כדי שנחוש לשחיקה ויש לו צער מהם.

ט. משנה ברורה סימן שכח ס"ק קל

(קל) כדי שייגע ויזיע - והיא בכלל רפואה. ואין להקשות כיון שאין כאן שייכות שחיקת סממנים היה לנו להתיר כמו בסעיף שאח"ז י"ל דכיון שלפעמים מביאין הזיעה על החולה ג"כ ע"י סממנים חיישינן שיעשה רפואה האחרת משא"כ בסעיף שאח"ז שאין שייכות רפואה לאותן הדברים ע"י שחיקת סממנים כלל לא גזרינן. ודע דלפי מה דפסקינן לעיל בסי"ז דע"י ישראל אין עושין שבות דרבנן לחולה שאין בו סכנה כ"א ע"י שינוי ה"נ בעניננו אפילו הגיע לכלל חולה שאין בו סכנה אין עושין ד"ז כ"א ע"י שינוי וכ"ש אם הוא רק בריא שחושש. והשפשוף שעושין ליגיעי כח כדי להשיב כחן ולבטל מהם עייפותן מסתפק בש"ג אם דבר זה דומה לרפואה ואסור או לא אך לפי מה שכתב המ"א בסקמ"ג דאפילו בריא גמור אם עושה שום רפואה כדי לחזק מזגו אסור גם בזה אין להקל:

י. משנה ברורה סימן שכח:קמד

להקר - פ"י מי שחש בעינו נותנים כלי מתכות על העין כדי לקרר וה"ה שמקיפין בטבעת או בכלי את העין כדי שלא יתפשט הנפח [רש"י] וכתב הח"א וה"ה דמותר לדחוק בסכין חבורה כדי שלא תתפשט:

יא. שער הציון סימן שכח ס"ק קד

נראה דהטעם הוא משום דאין דרך לעשות דברים אלו בסממנים ולכך אין לגזור משום שחיקת סממנים, ועיין לעיל בסעיף מ"ג:

ויטאמינים וחסר אונים

יב. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נד

רוב הוויטאמינים שאינם מבריאיים את האדם הבריא לשנותו שיהיה מחלש בטבעו לבריא וחזק, אלא שמחזקין אותו מעט כמו שמתחזק מאכילת בשר יותר מאכילת ירקות וכדומה, מותר ליקח בשבת אף שעושין שלא יהיה עלול להתחלות בנקל. ואם יש וויטאמינים שמרפאין מאיזה מחלה ואינו חולה הנופל למשכב אלא הולך ומתחזק כבריא אסור, ולבריא החלש בטבעו ועושים אותו להיות גוף חזק ובריא ביותר תלוי במחלוקת הב"י והרמ"א והב"ח עם המג"א שיש להחמיר.

יג. נשמת אברהם או"ח שכח ס"ק פו

לקיחת ויטמינים. ולגבי לקיחת ויטמינים בשבת, כותב השש"כ שחולה אפ"י שאב"ס מותר לו לקחתם. ואם הוא בריא, אז אסור לו לקחתם ואפ"י אם הוא רגיל לקחתם מידי יום ביומו. אולם במקומות שבהם רגילים לקחת ויטמינים יום יום, יש מקילים לקחתם גם בשבת. ולפי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כל זה דוקא כשלוקח אותם כתחליף למיני מזון, כי אז הר"ז חשיב כמאכל, אבל לא כשלוקח אותם לחיזוק מזגה.

יד. שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן קח

בדבר שנשאל מאיש אחד שיש לו מיחוש בלבו, ועל כן לפי פקודת הרופאים מוכרח לבלוע איזה סמי רפואה קודם ואחר תשמיש, כדי לחזק את מזגו שלא יזיק לו התשמיש, ובזה השאלה, רפואה הנ"ל.

(א) כבר אמרתי לכת"ה דלדעתי שרי. ואך כת"ה העיר, ממה דאיתא בש"ע או"ח (רטו:א) דאסור לעשות מחיצה בפני הנר כדי שישמש, ומוכה שם דאפילו ל"ה רק איסור אוהל דרבנן אסור... ואם כן י"ל דהה"ד ליקח סמי רפואה, אף דהוי רק איסור מדרבנן משום שמא ישחוק סמנים אסור. אכן באמת, אדרבה משם ראייה להיתר, דהרי מבואר בפוסקים דע"י עכו"ם שרי מטעם דהוי שבות דשבות במקום מצוה, וכדאיתא בת' חת"ס (או"ח עג)... ובזה אמינא דכ"ש בנד"ד, על פי המבואר בתשו' הרדב"ז (ח"ג סי' תר"מ) בנדון חולה שאין בו סכנה, אם מותר לשתות משקה המשלשל בשבת, ובזה האריך להוכיח מהרמב"ן והרשב"א וה"ה והר"ן ז"ל דאם מותר לומר לנכרי לעשות מלאכה, כ"ש שיהיה מותר לשתות סמנין, דלית בהו אלא משום שחיקת סמנין, דאמירה לנכרי שבות והא נמי גזירה דרבנן בעלמא הוא, וקילא טפי מאמירה לנכרי בשבות דרבנן ע"ש, ואם כן אם מותר אמירה לנכרי בשבות דרבנן לענין מצוה, כ"ש דשרי ליקח סמנין הנ"ל.

1. Rambam, Mishneh Torah, Hilchot Yom Tov 3:12

דכין את התבלין כדרכן שאם ידוך אותן מבערב יפוג טעמן

One may crush spices normally, for they would lose their taste if he would crush them before Yom Tov.

2. Talmud, Beitzah 22a-b

אמימר שרא למכחל עינא ביום טוב שני של ראש השנה אמר ליה רב אשי לאמימר והאמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה, משא"כ בביצה [דרך הקילו במת]!...

Ameimar permitted treating an eye on the second day of Rosh haShanah. Rav Ashi asked, "Didn't Rava say that... Jews may [handle a corpse] on the second day, even on Rosh haShanah – but not an egg [from the second day]?"

3. Ritva to Beitzah 22a

ולא חיישינן לשחיקת סמנין כיון דביום טוב מותר לשחוק פלפלין ותבלין לצורך יום טוב, ולא אסרו אלא בשבת ששחיקתן אסורה דבר תורה ולית בהו מתוך, ואילו ביום טוב ראשון אסרו כיון שאין בדבר שום סכנה ואינו יודע בבירור אם תהא ההנאה מגעת ביום טוב.

We are not concerned about grinding ingredients, since on Yom Tov one may grind peppers and spices for Yom Tov. They prohibited it only on Shabbat, when grinding is biblically prohibited and *mitoch* does not apply. On the first day of Yom Tov they prohibit because there is no danger in the illness and we do not know whether he will benefit today.

4. Maharam Hurvitz to Shabbat 134

וביו"ט ליכא גזירת איסור רפואה כלל... דלא גזרו על שבות במקום צער ביו"ט

On Yom Tov there is no decree against healing... they did not decree in a case of pain on Yom Tov.

5. Tosefta Moed Katan 2:10

שותין מי זבלין ומי דקלין וכוס עיקרין במועד

One may drink *mei zevalin*, *mei dekalin* and *kos ikarin* on chol hamoed.

6. Talmud, Beitzah 22a

מהו לכבות את הדלקה ביום טוב היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי כי קמבעיא לי משום אבוד ממון מאי
May one extinguish a fire on Yom Tov? I don't ask where there is danger; that would be permitted even on Shabbat. My question is only in a case of loss of property.

7. Rabbi Betzalel Ashkenazi, Shitah Mekubetzet Beitzah 22a

כגון שיש בו כלים של צורך י"ט וקא מספקא ליה אי שרינן ב'מתוך' כיון שיש בהן צורך מכשירי אוכל נפש וצורך י"ט... דאלו משום הפסד ממון בעלמא פשיטא דלא שרינן

The house contains utensils needed for Yom Tov. He is uncertain whether we can permit this via *mitoch* because it includes preparatory steps for food and Yom Tov needs... if it were about money, we would not permit it, obviously.

8. Rabbi Vidal of Toulouse, Maggid Mishneh, Hilchot Yom Tov 1:5

וי"ל שהקילו במכשירין לפי שאינן נאכלין בעצמן ואין המכוון בהם אלא לתקן דברים אחרים

Some say we are lenient with [grinding] preparatory items [on Yom Tov] because they are not consumed, themselves, and the intent is only to use them to make other items usable.

9. Rabbi Yehudah Aryeh Leib Alter (Sfat Emet), cited in Avnei Nezer 2:395

אפשר שהי' דברים אלו צריכין שימור באכילה ושתי' ושינה כעין מי קארלסבאד והי' מבטלין שמחת יום טוב ועל כן אסרו להם הראשונים
Perhaps these items need guarding in eating, drinking and sleeping, like Carlsbad water, and that would eliminate the joy of Yom Tov, and therefore the early sages prohibited it.

10. Rabbi Eliezer Waldenberg, Tzitz Eliezer 8:15:16

ונלמד מכללא ומפירושא של שני גאונים אלה על שני אופני היתר שיש מקום לדון להתיר לקיחת רפואה ביום טוב, (הא') עפ"י סברת הבעל שפת אמת יש מקום לפרש דכל כוונת השו"ע, שמקור דינו הוא מהתוספתא, הוא להתיר בחוה"מ אפילו רפואה המבטלת שמחת יום טוב... (הב') בדברי סברת הבעל אבני נזר נלמד במפורש די"ל דהיכא שהרפואה מראה תועלתה מיד ובאותו יום עצמו, כלקיחת כדורים להשקטת כאבי ראש וגוף אזי מותר זה לקחת גם ביו"ט

From the general statements and specific language of these two sages we may learn about two possible leniencies regarding taking medication on Yom Tov: 1) From the Sfat Emet there is room to explain that the Shulchan Aruch's intent, from the Tosefta, is to permit on chol hamoed a cure which eliminates the joy of Yom Tov... 2) And from the Avnei Nezer's words we may learn explicitly that where the cure is effective immediately, that day, like taking an analgesic to numb pains of the head or body, one may do this on Yom Tov...

11. Rav Yosef Shalom Elyashiv, cited in Nishmat Avraham Orach Chaim 496 (pg. 657)

ובזמן כתיבת קטע זה שאלתי את הגרי"ש אלישיב שליט"א אם מותר לחולה שיש לו מיחוש בעלמא לקחת כדורים ביו"ט ראשון. וענה לי: רב גדול מאד בשם ר' אלעזר משה בסוף מסכת שבת פסק שמותר... ולכן אם הוא חולה שאין בו סכנה ודאי מותר לעשות מלאכה לצורך רפואתו וה"ה לחולה עם מיחוש בעלמא, אם סובל מזה הרבה גם מותר.

When I wrote this paragraph I asked Rav Elyashiv whether someone with a mere ache could take pills on the first day of Yom Tov. He said: A very great rabbi named R' Elazar Moshe ruled, at the end of Shabbat, that it is permitted... Therefore, one who is not dangerously ill certainly may perform melachah for healing. The same is true for a patient with a mere ache, who suffers greatly from it.

12. Mishneh Berurah 532:5

ביו"ט אסור אפילו לשתות דבר שהוא משום רפואה גזירה אטו שחיקת סממנים [מ"א ופמ"ג]:

On Yom Tov one may not even drink something medicinal, lest he grind ingredients.

13. Mishneh Berurah 496:5

[מותר] לכחול את העין - מיירי שחש בעינו קצת וכל גופו בריא ואינו מרגיש מיחוש בגופו מחמת העין, דבכגון זה בשבת ויו"ט אסור לעשות שום רפואה ע"י עצמו אפילו בשינוי... והכא ביו"ט שני שרי לכתחלה ואפילו בלי שינוי

"One may treat the eye" – This is where one has a small ache in his eye, but his body is healthy and he does not feel physical pain as a result of the eye. In such a case, on Shabbat and Yom Tov a Jew may not perform any cure on his own, even in an unusual way... On the second day of Yom Tov one may do it *lechatchilah*, even in the usual way.